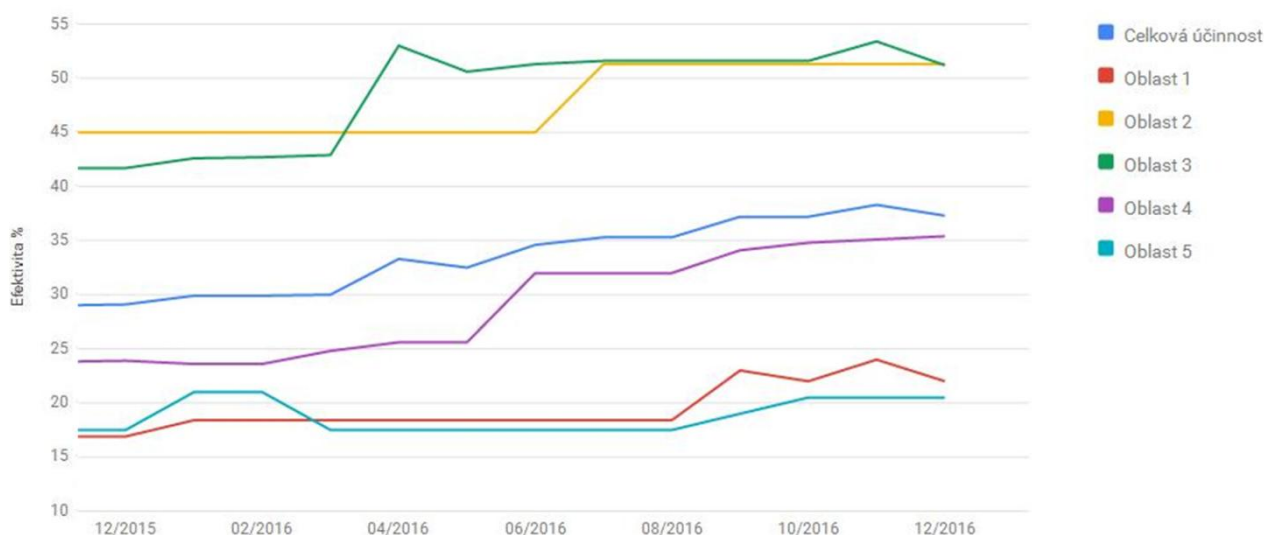

ROČENKA PROTİKORUPČNÍHO BAROMETRU 2016

Sledované oblasti – v čase

2016	OBLAST 1: Kontrola politiků	OBLAST 2: Transparentní financování politických stran	OBLAST 3: Nekorupční a odborná veřejná správa	OBLAST 4: Průhledné a efektivní investování veřejných prostředků	OBLAST 5: Zrušení anonymního vlastnictví	CELKEM
Leden	18,4 %	45,0 %	42,6 %	23,6 %	21,0 %	29,9 %
Únor	18,4 %	45,0 %	42,7 %	23,6 %	21,0 %	29,9 %
Březen	18,4 %	45,0 %	42,9 %	24,8 %	17,5 %	30,0 %
Duben	18,4 %	45,0 %	53,0 %	25,6 %	17,5 %	33,3 %
Květen	18,4 %	45,0 %	50,6 %	25,6 %	17,5 %	32,5 %
Červen	18,4 %	45,0 %	51,3 %	32,0 %	17,5 %	34,6 %
Červenec	18,4 %	51,3 %	51,6 %	32,0 %	17,5 %	35,3 %
Srpen	18,4 %	51,3 %	51,6 %	32,0 %	17,5 %	35,3 %
Září	23,0 %	51,3 %	51,6 %	34,2 %	19,0 %	37,2 %
Říjen	22,0 %	51,3 %	51,6 %	34,8 %	20,5 %	37,2 %
Listopad	24,0 %	51,3 %	53,4 %	35,1 %	20,5 %	38,3 %
Prošinec	22,0 %	51,3 %	51,2 %	35,4 %	20,5 %	37,3 %
ZMĚNA	+ 3,6 %	+ 6,3 %	+ 8,6 %	+ 11,8 %	- 0,5 %	+ 7,4 %

BILANCE ROKU 2016, VYHLÍDKY 2017 A DALŠÍ PROTIKORUPČNÍ ZAMYŠLENÍ

Co se stalo v roce 2016? Rok 2016 byl na poli boje s korupcí rokem obrátů. Pozitivního obratu v oblasti systémového přístupu, negativního obratu v oblasti vyšetřování a trestání korupce. Pokud jde o systémový přístup, rok 2016 byl prvním rokem, kdy se podařilo přijmout větší než malé množství nových zákonů, jež mohou korupční jednání učinit méně atraktivnější. Byla přijata nová pravidla o financování politických stran, zákon proti praní špinavých peněz spolu s rejstříky skutečných majitelů firem, nový zákon o zadávání veřejných zakázek, skoro se podařilo přijmout pravidla proti střetu zájmů – v prosinci tento zákon vetoval prezident, a bude se o něm tudíž v novém roce hlasovat ještě jednou. V červenci vstoupil v účinnost zákon o registru smluv, jenž, jak se podle prvních analýz zdá, je velmi efektivní. Nicméně „vykuchávací novela“, jež by ho jeho efektivnosti zbavila, již čeká ve Sněmovně. Na druhou stranu nebyl přijat ústavní zákon o rozšíření kompetencí NKÚ, byť jeho projednávání bylo na konci roku ve Sněmovně opět započato. Rovněž se začali připravovat návrhy zákonů o dozorčích radách podniků poskytujících veřejné služby, o avizování korupce (whistleblowingu) nebo o vnitřním řízení a kontrole veřejných financí. I když bychom všechny tyto tři zákony potřebovali jako sůl, jedná se spíše o iniciativy, aby se neřeklo: žádný z připravovaných návrhů v současném znění žádnou pozitivní změnu nepřinese. Negativní obrat prodělalo v roce 2016 vyšetřování a souzení korupce. Ač se podařilo odsoudit Marka Dalíka v kauze Pandurů, justice ukázala, že si s případy systémové korupce – Rath, Nagyová-Nečasová, kauza Vidkun – zkrátka a dobře neví rady. Navíc způsob provedení letní policejní reformy mohl značně ochromit schopnost a iniciativu policejních útvarů vyšetřovat korupční trestné činy, a to i přes prosincový zásah proti dotační chobotnici řízené severočeskými kmotry. Tato akce byla ovšem provedena na základě důkazů získaných mnohem dříve a je otázkou, zda konečný záťah kvůli reformě trochu nezpозdil.

Co očekáváme v roce 2017? Hlavním politickým tématem roku 2017 budou volby, pravděpodobně nejdříve ty parlamentní a pak na konci roku a na počátku roku 2018 ty prezidentské. Co se týče těch parlamentních, bude záležet jen na nás, zda se necháme postrašit vnějším nepřítelem, nebo zda budeme vyžadovat civilizovanou správu věcí veřejných. V takovém případě by řešení protikorupčních problémů mohlo být jedním z klíčových volebních témat. Pokud jde o volby prezidentské, zde bude jedním z prubírských kamenů otázka jejich financování. Předchozí prezidentské volby ukázaly, že transparentnost jejich financování byla onou pověstnou Achillovou patou. Na vině je z velké části „díra v zákoně“, neboť žádné pravidlo nezakazuje financování volební kampaní kandidátů na prezidenta firmami s netransparentními vlastníky, včetně těch ze zahraničí. Při vyhlídkách do nového roku nesmíme ovšem zapomenout na to, že kromě řady zimních sportů jsme rovněž „mistři světa“ v obcházení zákonů. Přijatá pravidla se sama vymáhat nezačnou, v tomto ohledu bude třeba „jít štěstíčku naproti“, řečeno terminologií sportovních komentátorů. Zároveň bude třeba uhájit mnohé z přijatých protikorupčních pravidel proti snahám o jejich zrušení. Z diskuzí probíhajících v současné době na evropské úrovni během roku 2017 můžeme očekávat požadavky na regulaci offshorových poradců. Nesporně Evropa také otevře palčivou otázku poskytování veřejných zakázek a dotací firmám vlastněným z daňových rájů. Protikorupční barometr se v roce 2016 stal etalonem a zdrojem informací o korupci v ČR – díky dvojjazyčné verzi z něj čerpají mezinárodní instituce, akademické a nevládní organizace, média a snad i některé politické strany. Počet shromážděných článků o korupci dosáhl téměř čtyř tisícovek. Přejme si, aby v roce 2017 v oblasti systémového přístupu k řešení korupce čísla na barometru dále stoupala a aby komentáře k ostatnímu (proti)korupčnímu dění byla co nejpozitivnější.

LEDEN 2016

Veřejný prostor i nadále okupovala uprchlická krize, což ve spojení s hustým kouřem po salvách bonmotů vystřelených (naštěstí nikoli z kalašnikovů) ale z Hradu a obstrukcích Parlamentu proměňujících parlamentní zasedání v nekonečné televizní seriály, umožnilo vytvořit mediální mlhu hustou tak, že by se dala krájet. Ani Rákosníček by nevládl sledovat, co se v našem politickém rybníčku Brčálníku vlastně děje. Není tedy divu, že ve veřejném prostoru zapadla důležitá zpráva, že jsme se v objemu zadávání veřejných zakázek bez otevřené soutěže opět dostali na úroveň z let před rokem 2010, kdy jsme si v této nechvalné disciplíně vydobyli jednu z předních pozic v rámci EU. Rovněž zapadla zpráva, že 80 % dotací z EU stát zadává nejdříve státním institucím, které je pak v druhé fázi přerozdělují často „napřímo“ předem vybraným firmám: tím lze efektivně uniknout silným evropským kontrolním mechanismům. Částečně to souvisí s „nutností vyčerpat“ evropské prostředky ať se děje, co se děje, a snad i s vyvolávaným pocitem bezprostředního ohrožení (nákup zbraní a techniky). Každopádně to vytváří příznivý prostor pro rozvoj klientelismu a korupce. To poněkud snižuje optimismus z posunu České republiky z 53. místa (2014) na 37. místo (2015) v indexu vnímání korupce, což nesporně souvisí s proměnami na klíčových státních zastupitelství a zahájenými vyšetřováními. Je též možné kvitovat, že se ve Sněmovně pohnuly, byť různou rychlostí a různými směry, dlouho odkládané návrhy některých důležitých protikorupčních zákonů, jako například zákon o střetu zájmů či zákon o zadávání veřejných zakázek. Konečně ve světle uniklých emailů premiéra Sobotky by možná bylo vhodné znovu prodiskutovat otázku bezpečnosti komunikace v politice. Jsme totiž svědky paradoxu, že pokud jde o komunikaci s kolibříky a mazánky, snaží se politici o maximální možné utajení pomocí šifrovaných telefonů, krycích jmen a anonymní komunikace. Jde-li o fungování státu, často (nejen u nás) politici ignorují základní zásady bezpečnosti. Přitom by to mělo být obráceně: komunikace politiků odpovědných za chod státu, necht' je zabezpečená, ale ať k ní mohou mít reálně přístup orgány činné v trestním řízení, je-li zde podezření z korupce nebo jiného trestného činu a získají-li tyto orgány příslušná povolení. Šifrovaná komunikace by měla být přinejmenším u veřejných činitelů přísně regulována, inspiraci lze hledat například v návrzích prezentovaných nedávno v Británii či Kalifornii.

ÚNOR 2016

I když se toho stalo poměrně dost, ve veřejném diskurzu stále vládne kalašnikov a jemu podobné bonmoty, tj. pokračuje soutěž o to, komu se podaří bláznivější výkřik, který strhne co nejvíce mediální pozornosti. Tato „twitterizace“ politiky odsouvá rozhodování o skutečně důležitých věcech mimo veřejný diskurz a demokraticky volené instituce. I v důsledku tohoto efektu proběhla bez valného zájmu veřejnosti zpráva států skupiny GRECO Rady Evropy hodnotící stav financování politických stran jako globálně neuspokojivý. Z dříve vydaných devíti doporučení ohledně financování politických stran nebylo u nás od roku 2011 zcela splněno ani jedno; naplnění zůstává tedy jen částečné s řadou věcných výhrad a v mnoha ohledech i ono částečné naplnění závisí na úspěšném přijetí novel některých zákonů. Kolik z těchto novel a v jaké podobě přežije legislativní proces, v tuto chvíli ještě nevíme. Přitom víc než uprchlíci nás v tuto chvíli ohrožuje právě nedůvěra v politické strany a v politiku vůbec, což také úzce souvisí s korupčními kauzami, jež se příliš nedaří vyšetřit a někdy ani vysvětlit. Neslavný konec kauzy Michala Haly, bývalého vysokého manažera Ředitelství silnic a dálnic, ve které neúspěch při prokazování korupce měla zalátovat obžaloba z držení dětské pornografie, poukazuje na závažný problém, jenž je patrný i na vyšetřování některých dalších významných kauz (Jana Nagyová či Ivo Rittig): současné nastavení pravidel velmi ztěžuje a někdy dokonce zcela znemožňuje získání důkazů o korupčním jednání. Odsuzujících rozsudků za korupci je v důsledku toho jako šafránu, což napomáhá šíření společensky škodlivého přesvědčení, že korupce se vyplácí. Tam, kde se prokázat korupci podaří, jako například v případě Kušnierz (zneužívání dotací na severozápadě Čech), se prokáže jen individuální selhání, aniž by se přetály existující, systémově mnohem nebezpečnější, korupčně-

klientelistické sítě. Tyto sítě, jak poslední vývoj tohoto případu ukazuje, by bylo možné odhalit a podepřít důkazy pouze díky účinným pravidlům o oznamování korupce (whistleblowingu), který ovšem stále bolestně chybí.

BŘEZEN 2016

Poněkud bizarní politický kabaret předchozích měsíců vrátil březen do starých známých kolejí. Opět zde máme korupcí silně zavánějící kauzu, jež ohrožuje stabilitu vlády. Kauza Čapí hnízdo poskytla nepěkný obrázek nejen o způsobu využívání evropských dotací, ale i o fungování českých veřejných institucí. Česko jako firma s nejasnými vlastníky čerpající veřejné prostředky – bohužel asi nic nevystihuje fungování českého státu lépe. Pohled na evropské dotace jako na zdroj čerpání, nikoli jako na zdroj investic pro budoucí rozvoj země, též není nijak povzbudivý. Neexistující kontrola oprávněnosti poskytování veřejných prostředků ostře kontrastuje s někdy až obsesivním bazírováním na dodržení formálních detailů při jejich poskytování. Absence alespoň funkčního oddělení kontroly čerpání evropských dotací od politického vedení ministerstva financí odpovědného za rozdělování veřejných prostředků je v konečném důsledku smutným dokreslením celé této kauzy. Dobrou náladu nevrátilo ani tradičně divoké schvalování zákona o veřejných zakázkách v Poslanecké sněmovně. Do zákona se podařilo vsunout řadu „zlepšováků“ rozšiřujících korupční prostor. Jedinou nadějí tak v tuto chvíli dává nenápadný návrh zákona o elektronických informacích, který by mohl technicky i věcně přispět k větší transparentnosti veřejných institucí, co se týče přístupu občanů k informacím o fungování těchto institucí.

DUBEN 2016

Kauzou měsíce, jež zahýbala českou i mezinárodní politickou scénou, je bezpochyby skandál Panama Papers. Uniklé „papíry“ od jednoho z největších offshore poradců odhalují nejen gigantické daňové úniky, ale i metody politického a mafiánského podnikání přes anonymně vlastněné firmy. Vyvádění veřejných prostředků do daňových rájů je podceňovaná a zanedbávaná oblast, na kterou Protikorupční barometr dlouhodobě upozorňuje. Panamská kauza vyvolává palčivé otázky i pro českou politickou scénu: Jak je možné, že poradenství ohledně toho, jak obcházet daně a skrývat vlastníky firem, zvláště těch napojených na veřejné rozpočty, není nijak regulováno? Jak je možné, že stát nedohlíží na to, aby peníze daňových poplatníků nekončily na soukromých účtech v daňových rájích? A jak je možné, že mohou firmy vlastněné z neprůhledných zemí financovat politické strany či auditovat financování volebních kampaní a proč to projednávané zákony nijak neřeší? Ano, budeme nově mít povinnost rozkrývat vlastnické struktury u vítězů veřejných zakázek, což bylo schváleno v rámci zákona o zadávání veřejných zakázek. Ten – po tradičním zmrzačení ve Sněmovně – prošel Senátem a následně Sněmovnou překvapivě hladce. Ale to nestačí. Budeme-li znát skutečné vlastníky firem získávající veřejné prostředky, je nepřípustné, aby sídlili v netransparentních exotických destinacích, jak na to ostatně upozorňuje nedávná rezoluce Evropského parlamentu zpracovaná českým europoslancem Niedermayerem. Po dlouhé době čekání se v dubnu objevily hned dva návrhy zákonů o whistleblowingu: jeden z dílny ministra Dienstbiera, druhý od ministra Babiše. Dva paralelní návrhy vládní koalice bohužel nevěstí nic dobrého; může to být jen další způsob, jak elegantně zabránit přijetí potřebné úpravy. Nakonec je třeba zmínit nenápadnou byt velmi zajímavou studii Oživení o plýtvání veřejných prostředků na vylepšení mediálního obrazu obcí na sociálních sítích a dalších nových médií, jež může předznamenat nové způsoby odklánění peněz z veřejných rozpočtů. Bez jakéhokoli mediálního povšimnutí proběhla konference o korupci v soukromém sektoru a státem vlastněných podnicích pořádaná v Praze Evropskou komisí.

KVĚTEN 2016

Mediálně zahalena do cigaretového dýmu linoucího se z českých restaurací, bez hlubší pozornosti a diskuse byla v Senátu odmítnuta novela Ústavy (ležela tam dva roky), jež rozšiřovala kompetence Nejvyššího kontrolního úřadu na kraje, obce, jimi vlastněné firmy a některé další veřejné instituce. Senátní zamítnutí znamená největší fiasko v pokusech o nastavení systému, který by omezoval korupční prostor v České republice. Bude tedy pokračovat současný tristní stav, kdy občané odvedou daně, ale u nemalé části z nich nebude nadále možné prověřit ze strany politicky nezávislého úřadu, zda byly utraceny zákonným způsobem, hospodárně, účelně a nekorupčně. Účelově vykreslovaný obrázek, jak nebozí starostové úpějí pod dalšími kontrolami, jaksí zapomněl zdůraznit, že existující kontrolní systém nebyl schopen odhalit závažné případy neúčelného, neekonomického či přímo korupčního zneužití veřejných prostředků. Nejde přitom o žádné drobné. Současný právní stav tak například omezil možnosti kontroly NKÚ v případě prodloužení pražského metra linky A, kde se jednalo o cca 27 miliard, přičemž k tomu, jak bylo využito 7 miliard, se NKÚ kvůli omezeným kompetencím nemohl dostat. To jistě nejsou nezajímavé částky pro politické podnikatele a jejich klientelistické sítě. A kreslí to již trochu jiný obrázek, než je nešťastný, „kontrolami pronásledovaný“, starosta z Horní Dolní. Protikorupční rétorika a étos před volbami a konkrétní rozhodování politiků se tedy opět výrazně liší. To na jednu stranu potvrzuje smysluplnost Protikorupčního barometru, který se snaží měřit rozpor mezi slovy a skutečnými činy politiků na poli boje proti korupci, na druhou stranu se snižuje naděje pro prosazení základních standardů transparentnosti a zodpovídání se politiků občanům. Ostatně, že k těmto standardům máme daleko, ukazují i pokračující případy z minulosti – stále probíhající vyšetřování Čapího hnízda, podezření, že část veřejných peněz vynaložených na stavbu tunelu Blanka se ztrácela v daňových rájích (Blanka také jistě byla kontrolována), – i nově otevřené případy možného neodpovědného řízení státního dluhu, kdy ministerstvo financí údajně spekovalo se státními financemi na finančních trzích a uzavíralo dlouhodobě nevýhodné smlouvy o finančním zajištění s řadou finančních institucí.

ČERVEN 2016

Temné předpovědi pro měsíc červen nakonec došly svého naplnění pouze zpola, neboť realita předčila všechna očekávání a ukázala se být ještě temnější. Vyšetřování korupce a vymáhání spravedlnosti v nejzávažnějších případech organizovaného zločinu se vrátilo o deset patnáct let zpět do bahna dob šloufovsko-grossovsko-langerovských. Horkou jehlou a zcela mimo dlouhodobou koncepci práce policie spíchnutá reforma, s nikým nekonzultovaná a načasovaná na počátek prázdnin, je takřka učebnicovým příkladem, jak funguje politika a státní správa zasažená systémovou korupcí. A na dovršení tohoto dramatu plného absurdit je jmenován Pavla Blažka jako předsedy parlamentní vyšetřovací komise. Jde o politika, jehož raketový nástup do funkce ministra spravedlnosti měl za cíl zachránit „zametače“ na vrchním státním zastupitelství, respektive zabránit nástupu Lenky Bradáčové. To se mu sice nakonec pod vlivem veřejnosti nepodařilo, ale jistě bude vyšetřovat až do roztrhání těla, aby udržel funkční a nezávislý Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ). Útvar, který se nebál zasahovat i proti nejvlivnějším osobám české politiky a tím přivodil i pád vlády, v níž Blažek seděl. Ať už protagonisté v této kauze jednali na vlastní pěst či na základě podnětů z politického zákulisí, jedna věc je jistá: vyšetřování korupce se podařilo ochromit a silně zpolitizovat. Jen malou náplastí v „černém červnu“ může být fakt, že se ve Sněmovně pohnula a snad i správným směrem dlouho zaparkovaná reforma financování politických stran a zpřísnění zákona o střetu zájmů.

ČERVENEC 2016

Divoký měsíc červen, během něhož se podařilo de facto zlikvidovat vyšetřování korupce a organizovaného zločinu, vystřídala červencová okurková sezóna. Díky tomu je možné se krátce zamyslet nad tím co, kromě dávno zrušených „zahnutých okurek“, dala Evropská unie České republice v oblasti boje s korupcí. Těch věcí je nemálo. První z nich je definice korupce pro veřejné činitele a povinnost ji stíhat. Druhou z nich jsou pravidla pro veřejné zakázky a tlak na to, aby se dodržovaly – bude zajímavé sledovat, co bude následovat po zadání zakázky na dálniční myto v rozporu s evropskými pravidly požadujícími otevřenou soutěž. Dalšími důležitými protikorupčními zákony, které bychom bez Bruselu neměli, je zákon o státní službě, zákon proti praní špinavých peněz či pravidla o kontrole utrácení prostředků z evropských fondů na veřejně prospěšné účely. V neposlední řadě je nutné zmínit, byť to veřejnost příliš neví, že na počátku velké většiny minulých i současných případů vyšetřování korupce, stály podněty Evropské komise a její souběžný tlak na to, aby jednotlivé kauzy byly řádně prošetřeny a nikoli zamety pod koberec. Na legislativně protikorupčním poli přinesl červenec několik pozitivních vlašťovek. Díky vstupu v účinnost zákona o registru smluv se na veřejnost dostaly první smlouvy uzavírané mezi státem a soukromými subjekty. Podle očekávání začali nadšenci v oblasti výpočetní techniky tyto smlouvy zkoumat, analyzovat, porovnávat a vytvářet tak veřejný tlak na efektivní hospodaření s veřejnými prostředky. Ve velmi slušném stavu, bez větší úhony a s řadou pozitivních vylepšení odešla z Poslanecké sněmovny do Senátu reforma financování politických stran.

SRPEN 2016

Ospalá červencová okurková sezóna přešla s babím létem do obdivuhodně rychlého kvapíku. Politické scéně se podařilo učinit na české poměry i relativně slušný krůček směrem k méně korupčnímu prostředí. A tak upřímně naše politiky pochvalme za schválení reformy financování politických stran, byť Senát definitivně schválil jen její jednu část, která zavádí transparentní účty, vytváří nový úřad pro kontrolu stranického financování a omezuje výše darů, jež může jednotlivý dárci straně poskytnout. Důležité je i ustanovení zakazující stranám půjčovat si peníze od firem, a tím se dostávat pod jejich kontrolu. Nově by si strany mohly půjčovat jen za tržních podmínek na bankovním trhu. Druhá část reformy míří ze Senátu zpět do Poslanecké sněmovny. Jde o úpravu podmínek registrace třetích osob, které vstupují do volební kampaně ve prospěch určité politické strany, například tím, že jim přímo zaplatí billboard, díky čemuž se taková platba neobjeví ve stranickém účetnictví. Sněmovna se bude také zabývat stanovením limitů výše nákladů na různé druhy volebních kampaní a povinností označovat předvolební inzerci. Buďme optimisty, neboť se zdá, že i tato část reformy by měla projít. Přesto si k pozitivnímu hodnocení nelze odpustit několik poznámek. I nadále půjde financovat strany přes anonymně vlastněné firmy, čímž bude možné obcházet nejen transparentnost, ale i limity na výše darů na kampaň tím, že se svou trochou do stranické pokladny zkrátka přispěje více firem z holdingu. Firmy vlastněné stranami – samo o sobě český unikát, nad kterým se podivuje nejméně zahraniční pozorovatel – přes které lze strany netransparentně financovat, přísnější kontrole bohužel unikly. Sankce za nedodržování nových pravidel zůstávají stále nízké, takže od porušování příliš neodradí. A palčivou otázkou zůstává vymáhání nově přijatých pravidel, jež, jak ukázala poslední prezidentská volba, je klíčem ke skutečné, nejen na papíře napsané transparentnosti a s ní spojené rovné soutěži kandidátů. I přes tyto nedostatky je ovšem možné přijatý zákon označit za úspěch. Doufejme proto, že kampaň do krajských a senátních voleb, jejíž ostrá fáze na konci srpna naplno vypukla, avšak na níž se nově přijatá reforma vztahovat nebude, bude poslední neprůhlednou volební kampaní u nás.

ZÁŘÍ 2016

Protikorupční barometr sledující průběh a účinnost přijímaných protikorupčních opatření oslavil v září rok svého fungování. Za tu dobu shromáždil, roztřídil a zanalyzoval 3 500 článků o korupci v České republice a průběžně monitoroval kvalitu naplňování 140 parametrů v přijímaných zákonech a v jejich provádění. Za rok existence se Protikorupční barometr podařilo prezentovat na řadě domácích i mezinárodních konferencích a učinit z něj informační zdroj o situaci v České republice z hlediska boje proti korupci, jak pro evropské, tak mezinárodní instituce. Ale především díky roční existenci Protikorupčního barometru lze učinit určité závěry. Pozitivní je, že v boji proti korupci došlo za rok k pokroku, přijala se řada protikorupčních zákonů: protikorupční barometr stoupl za rok o zhruba 9 %, z původních 27 % na hodnotu okolo 36 %. Přesto je zřetelné, že při prosazování protikorupčních zákonů vidíme neustálou snahu snížit jejich účinnost, vytvářet prostor, jak je obejít. Nedávno Rekonstrukce státu zveřejnila, jak poslanci a senátoři o protikorupčních zákonech a různých pozměňovacích zákonech hlasovali, a je to zajímavé čtení, zvláště nyní před volbami. Takže pro účinný boj s korupcí zůstává pořád velký prostor, celkový potenciál boje s korupcí je naplněn pouze cca z jedné třetiny: největší rezervy jsou v oblasti efektivity veřejných investic a transparentnosti vlastnictví firem. A ne vše je nutné řešit zákony, někdy by stačila snaha politiků chovat se transparentně, například pomocí elektronického veřejného diáře, kde by zveřejňovali své schůzky s nejrůznějšími lobbisty. Druhý závěr, který lze z ročního fungování Protikorupčního barometru učinit, je absolutní nezáměr státu, podnikatelů i mecenášů investovat do relevantního společenského výzkumu v oblasti veřejné politiky. Bez těchto investic nebudeme například schopni stanovovat indikátory naplnění smyslu veřejných investic, jak na to v jedné ze svých posledních zpráv poukázal NKÚ. To ostatně potvrzuje i zpráva o konkurenceschopnosti vydaná v září Světovým ekonomickým fórem. Celkově Česká republika nezaznamenala oproti loňsku žádný posun, zůstává na 31. místě, přičemž dolů ji táhne nejvíce nefunkčnost veřejných institucí: v této oblasti se umístila na 54. místě – v subdisciplíně „úplatkářství“ dosáhla ČR na 51. příčku, v transparentnosti při vytváření zákonů na 77. pozici, v oblasti důvěry v politiky skončila na 92. místě, v kategorii „zmanipulovaná rozhodnutí úředníků“ obsadila 96. místo, v „odklánění“ veřejných rozpočtů zaujala 105. příčku a v administrativní zátěži 111. V září došlo ve Sněmovně ke schválení novel zákonů o střetu zájmů a zákona proti praní peněz. Zatímco první z nich vyslal pozitivní zprávu o tom, že propojení politiky a businessu musí mít své meze, druhý kvůli své netransparentnosti v podstatě znemožnil reálnou vymahatelnost zákazu členům vlády vlastnit více jak 25 % podíl v médiích a firmách získávajících veřejné prostředky. Suma sumárum, tedy plichta.

ŘÍJEN 2016

Politicky elektrizující konec října nabitý kritikou za způsob (ne)udělování státních vyznamenání prezidentem a tanečky kolem postojů k Číně ukázal, že Masarykem zmiňovaný „Hulvátov a Kocourkov“ se u nás i nadále úspěšně rozvíjí a posiluje. Neschopnost rozlišit osobní a institucionální roli, neprofesionalita, mlžení i lhaní v přímém přenosu je častým jevem i ve věcech, jimiž se zabývá i Protikorupční barometr. Ten se snaží ukazovat, zda na poli boje proti korupci politici mluví či nemluví pravdu a hlavně, zda jejich slova jsou rovněž doprovázena činy. To je například případ zákona o praní špinavých peněz a zejména zákona o veřejných rejstřících. Ten byl v říjnu schválen Senátem a přes proklamovanou transparentnost byla nakonec schválena verze, která zcela zamezila přístupu fyzických i právnických osob s oprávněným zájmem k přístupu do budoucího rejstříku skutečných majitelů firem. Nejenže v tomto případě činy politiků popírají jejich slova, ale Česká republika se vystavuje nebezpečí porušení evropského práva, protože evropská směrnice proti praní špinavých peněz přístup veřejnosti do skutečných rejstříků vyžadovala. Sněmovní komise pro vyšetřování reorganizace policejních útvarů měla během října vydat své konečné stanovisko, nicméně požádala o prodloužení mandátu až do konce ledna, takže, jak se zdá, bude vyšetřovat, vyšetřovat

a vyšetřovat... Prvního října vstoupil v účinnost nový zákon o zadávání veřejných zakázek. Jak bude z hlediska eliminace protikorupčních rizik úspěšný ukáží následující týdny a měsíce.

LISTOPAD 2016

Parlament schválil zákon o střetu zájmů. Jde o potřebný a užitečný zákon, který by měl alespoň částečně omezit propojování byznysu a politiky. Toto propojování, jež zde bylo nastaveno hned na počátku 90. let a stalo se systémovou součástí celé transformace, pokrývá vytváření a fungování politických stran, narušuje konkurenci na trhu a snižuje atraktivitu země pro zahraniční investory. Je nicméně paradoxní, že ministr Dienstbier, jenž zákon o střetu zájmu předložil a připravil, byl z vlády odejit v den, kdy tento zákon byl Parlamentem schválen. Paradoxní je i to, že „ostřejší verze“ zákona, díky níž získal nálepku „lex Babiš“, prošla jen díky tomu, že byla namířena proti ministru financí, který svou politickou kariéru založil na tématu boje proti klientelismu. A ještě paradoxnější je to, že tento zostřující „pozměňovák“ připravil poslanec Jan Chvojka, jenž Dienstbiera v křesle ministra vystřídal. V čem je ale největší paradox? „Pozměňovák“ je (možná vědomě) dost ústavně nekonformní, takže je docela možné, že se sice někdo „zviditelní“ v boji proti Babišovi, ale efektivita výsledku bude na „nule“. Uvidíme. A s odchodem ministra je možná dobré se zamyslet na jeho tříletém působení. Dienstbier nesporně rozhýbal systémový a preventivní boj s korupcí, a to na všech frontách: již zmíněný zákon o střetu zájmu, zákon o financování politických stran, zákon o rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu (neschválený), věcný záměr návrhu zákona o oznamování korupce či o nominaci dozorčích rad atd. – a to se zapojením akademického i občanského a neziskového sektoru. A byť to bylo poněkud stranou mediálního zájmu, je důležité zmínit hodnocení transparentnosti hospodaření krajů provedené neziskovou organizací Oživení, jež také vydala doporučení o tom, jak transparentně a efektivně spravovat krajské rozpočty.

PROSINEC 2016

Předvánoční čas ve Sněmovně bude vyplněn diskuzí nad známými evergreeny. Nejprve již poněkud unavující debatou o výjimkách ze zákona o registru smluv. Je zajímavé sledovat, jaké úsilí stojí některé politiky snaha zvrátit či omezit zákon, jehož existenci voliči bez ohledu na jejich politické sympatie kvitují s povděkem a jež začíná přinášet na poli řádného hospodaření s veřejnými prostředky viditelné výsledky. Podobné myšlenky se vkrádají s novým projednáváním, již jednou zamítnutého zákon o rozšíření pravomocí NKÚ. Opět zákon, který může významnou měrou přispět účinnému hospodaření s veřejnými prostředky, opět snahy napříč politickým spektrem zákon torpédovat. Dá se předpokládat, že v diskuzích na nás opět vyjukne obraz nebohého starosty z Horní Dolní, jenž úpí pod kontrolou NKÚ, zatímco nikdo nebude zmiňovat šibry ovládající velké zakázky (typu stavby metra v Praze), kteří si i nadále budou jisti, že NKÚ sice bude moci zkontrolovat dotace od státu či EU, ale na miliony či miliardy z rozpočtu „obce“ nedosáhnou. Ke konci roku lze očekávat vydání zprávy Evropské unie o stavu korupce v jednotlivých členských státech, včetně České republiky. V roce 2014 při vydání předchozí zprávy Evropské komise to nebylo věru příjemné čtení. I když lze na základě monitoringu Protikorupčního barometru konstatovat, že se od té doby v boji s korupcí učinila řada dobrých systémových opatření, takže by hodnocení ČR mohlo být pozitivnější, nelze nevidět, že v poslední době klesá chuť korupci vyšetřovat a potírat.